

Paweł Lubiewski

Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie
Wydział Bezpieczeństwa i Nauk Prawnych
e-mail: pawel.lubiewski@onet.eu

Bezpieczeństwo państwa – reminiscencje

STRESZCZENIE

Bezpieczeństwo, będąc jednym z bardziej złożonych obszarów ludzkiej egzystencji, nie doczekało się do tej pory jednolicie wypracowanej definicji. Bez wątplenia coraz bardziej skomplikowane środowisko życia współczesnego człowieka nie ułatwia tego.

Niniejszy artykuł jest próbą odniesienia się do problemu złożoności terminologicznej w kontekście bezpieczeństwa indywidualnego człowieka jak i w wymiarze bardziej złożonym, a więc społecznym. To przede wszystkim potrzeba bezpieczeństwa w wymiarze społecznym determinuje kształtowanie się płaszczyzny bezpieczeństwa państwa oraz tworzenie i doskonalenie mechanizmów systemu bezpieczeństwa państwa.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, bezpieczeństwo państwa, bezpieczeństwo narodowe, system bezpieczeństwa narodowego.

Wprowadzenie

Uważa się, że „bezpieczeństwo zajmuje istotne miejsce wśród tzw. dóbr uniwersalnych, obok takich pojęć jak: dobro, prawda, sprawiedliwość”¹. Podobnie jak pojęcia dobro, prawda, sprawiedliwość tak i bezpieczeństwo jest złożone terminologicznie, a zarazem trudne do definiowania. W literaturze przedmiotu odnotować można wiele polemik na temat kształtu definicji bezpieczeństwa. Mimo to nie dopracowano się jak dotąd jednomyślności w tym zakresie. Powyższe skutkuje brakiem jednolitej, powszechnie uznanej definicji pojęcia bezpieczeństwa. Z tego też względu aspekt ten wymaga dodatkowego omówienia.

Przed rozpoczęciem rozważań w sferze terminologicznej bezpieczeństwa istotną wydaje się konieczność odniesienia się do jego istoty.

Od zarania dziejów bezpieczeństwo jest jednym z najważniejszych czynników warunkujących byt ludzki. Nauka w koncepcjach motywacji działań człowieka, tworząc różne modele jego potrzeb, aspekt bezpieczeństwa ulokowała u podstaw hierarchicznej drabiny motywacji. Jedne z najważniejszych teorii lokują bezpieczeństwo jako elementarną potrzebę człowieka wśród kluczowych dla jego właściwej egzystencji. Na przykład Abraham Maslow widzi

¹ B. Wiśniewski, J. Kozioł, J. Falecki, *Podjęmowanie decyzji w sytuacjach kryzysowych*, Szczytno 2018, s. 14.

potrzebę bycia bezpiecznym tuż za grupą potrzeb o charakterze fizjologicznym, przyznając jej tym samym status bardzo ważnej dla życia człowieka², natomiast Clayton Alderfer widzi już bezpieczeństwo wśród potrzeb o charakterze fizjologicznym³, a więc potrzeb mających fundamentalne znaczenie dla egzystencji ludzkiej. Także w teorii kultury Bronisława Malinowskiego wśród siedmiu potrzeb, jakie muszą być spełnione, aby społeczność ludzka mogła przetrwać, znajduje się bezpieczeństwo⁴. Można zatem uznać, że jednym z podstawowych celów działania jednostki jest zapewnienie sobie bezpiecznego bytu i warunków rozwoju⁵.

Jak zauważa Czesław Znamierowski, „każda jednostka stara się strzec, na ile może, swych własnych dóbr i ochraniać je przed wszelką szkodą. Ale zdana na własne siły nie byłaby w stanie trzymać nad nimi straży bez przerwy [...]. Człowiek chroni swe dobra przed niebezpieczeństwem, gdy stwarza swym działaniem taki stan rzeczy, że albo zgoła nie może zniszczyć tego dobra żadne działanie szkodliwe czy wręcz rozmyślnie nieprzyjazne albo że jest to poważnie utrudnione”⁶. Zatem bezpieczeństwo, jak się wydaje, jest immanentną cechą ludzkiej egzystencji, zarówno w kontekście człowieka – jednostki, jak i ludzi – społeczności.

Próby identyfikacji pojęcia „bezpieczeństwo”

Czym zatem jest owo bezpieczeństwo w znaczeniu indywidualnym dla jednostki ludzkiej oraz w znaczeniu zbiorowym dla społeczności ludzkiej? Poszukując odpowiedzi na wyżej postawione pytanie, należy zauważyć, że „człowiek współczesny nie jest w stanie żyć samodzielnie, bez wsparcia innych. To wsparcie daje mu, a precyzyjniej, powinno mu dawać państwo, którego jest obywatelem. Jednostka ludzka jest w równym stopniu uzależniona od państwa, co ta organizacja polityczna od jednostek ludzkich. Nie może bowiem istnieć państwo bez ludzi, którzy się na nie składają. Istnieje pewna zależność między jednostką, wspólnotą, w której żyje, i państwem. Bezpieczny człowiek to bezpieczna wspólnota, bezpieczne wspólnoty to bezpieczne państwo. Państwo w niebezpieczeństwie to niebezpieczeństwo zarówno dla wspólnot ludzkich, jak i poszczególnych jednostek wchodzących w ich skład”⁷. Specyfika bezpieczeństwa jako immanentnej cechy bytu ludzkiego powoduje, że pojmowane być ono musi dynamicznie⁸, zależnie od zmieniającego się wokół człowieka otoczenia, zależnie od rozwoju cywilizacyjnego⁹.

Już pobieżne analizy literatury wskazują na to, że „bezpieczeństwo jest pojęciem wielowymiarowym, o niezwykle szerokim zakresie i znaczeniu. Istota współczesnego bezpieczeństwa ma swoje źródło w ludzkiej hierarchii wartości, której podstawą powinno być jego zapewnianie – niezależnie od spektrum dziedzin i obszaru funkcjonowania. Z uwagi

² Szerzej: A. H. Maslov, *Motywacja i osobowość*, Warszawa 2013, s. 62–76.

³ Szerzej: A. Szałkowski, *Rozwój personelu*, Kraków 2002, s. 104–117.

⁴ Szerzej: J. Szacki, *Historia myśli socjologicznej*, Warszawa 2002, s. 662.

⁵ J. Prońko, B. Wiśniewski, *Zarządzanie kryzysowe w województwie w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń*, opracowanie niepublikowane, Warszawa 2003.

⁶ C. Znamierowski, *Szkola prawa. Rozważania o państwie*, Warszawa 1988, s. 80, 83.

⁷ R. Gwardyński, B. Kogut, A. Szela, *Rzecz o ochronie zabytków w Polsce*, Wrocław 2017, s. 98.

⁸ Zob. B. Wiśniewski, *Pojęcie oraz typologie bezpieczeństwa i zagrożeń* [w:] *Bezpieczeństwo w teorii i badaniach naukowych*, red. B. Wiśniewski, Szczytno 2011, s. 11.

⁹ Szerzej: S. Lipski, *Zarządzanie bezpieczeństwem – wybrane kwestie terminologiczne* [w:] *Próba identyfikacji współczesnych zagrożeń dla bezpieczeństwa i porządku publicznego w Polsce*, red. K. Rajchel, Warszawa 2006, s. 136.

na powyższe oczywistym jest, że powstało wiele definicji wskazanego pojęcia – w zależności od płaszczyzny, na jakiej jest ono rozpatrywane¹⁰.

Jak trafnie zauważa Jarosław Prońko, próba zdefiniowania bezpieczeństwa konkretnego podmiotu uzależniona jest od sprecyzowania jego podstawowych wartości, czyli cech mających zasadnicze znaczenie dla jego istnienia. Te niewątpliwie mają charakter zmienny. Cechy takie charakteryzować mogą jedynie podmioty realnie istniejące. Zatem bezpieczeństwo może być przypisywane jedynie podmiotom rzeczywistym. Były abstrakcyjne nie są w stanie odczuwać, a więc nie da się ocenić, czy czują się bezpieczne, czy zagrożone. Ten tok rozumowania określa fundamentalną kategorię zagrożeń wobec dowolnego podmiotu – są to zagrożenia jego bytu. Konstatacja ta odnosi się do dowolnego podmiotu, a więc w przypadku człowieka będą to zagrożenia dla jego bytu, zaś w przypadku państwa zagrożenia dla jego atrybutów, których utrata powoduje, że państwo przestaje być państwem¹¹.

Słownik współczesnego języka polskiego bezpieczeństwem określa „stan psychiczny lub prawny, w którym jednostka ma poczucie pewności, oparcie w drugiej osobie lub w sprawnie działającym systemie prawnym; przeciwieństwo zagrożenia”¹². Genezy terminu „bezpieczeństwo” dopatrywać się należy w łacińskim *securitas*, wywodzącym się od *sine cura* (bez pieczy, bez opieki). Jak zauważa Bernard Wiśniewski, „etymologia słowa «bezpieczeństwo» w wielu językach (także w polskim) uwydatnia pierwotność poczucia zagrożenia w stosunku do poczucia pewności swego zabezpieczenia («bez pieczy», czyli bez wystarczającej ochrony)”¹³.

Bezpieczeństwo oznacza zatem pewien stan wymagający ochrony. Co ważne, stan ten wydaje się być zależnym od subiektywnie wartościowanej przez podmiot relacji: poczucie zagrożenia – poczucie bezpieczeństwa. Im większe jest poczucie zagrożenia, tym mniejsze jest poczucie bezpieczeństwa i na odwrót¹⁴. Wynika z tego, że bezpieczeństwo jest pochodną pojawienia się niebezpieczeństwa (zagrożenia)¹⁵.

W literaturze przedmiotu znaleźć można liczne propozycje rozumienia pojęcia „bezpieczeństwo”. Na przykład Włodzimierz Fehler określa bezpieczeństwo jako „stan pewności i spokoju wynikający z niskiego poziomu zagrożeń, posiadania pozytywnych perspektyw rozwojowych oraz skutecznych środków ochrony przed negatywnie wartościowanymi zjawiskami i procesami”¹⁶. Inaczej definiuje bezpieczeństwo Witold Pokruszyński, określając je jako proces. Twierdzi on, że jest to „ciągła działalność jednostek, społeczności lokalnych, państw czy organizacji międzynarodowych w tworzeniu pożądanego stanu bezpieczeństwa”¹⁷. Ryszard Zięba natomiast w swojej propozycji zawiera pewien dualizm

¹⁰ B. Wiśniewski, R. Kowalski, J. Kozioł, M. Szyłkowska, *Bezpieczeństwo procesów decyzyjnych*, Wrocław 2018, s. 5.

¹¹ J. Prońko, *Bezpieczeństwo państwa. Zarys teorii problemu i zadań administracji publicznej*, Bielsko-Biała 2007, s. 9.

¹² *Słownik współczesnego języka polskiego*, red. B. Dunaj, Warszawa 1996, s. 51.

¹³ B. Wiśniewski, *Pojęcie oraz typologie bezpieczeństwa i zagrożeń...*, s. 12.

¹⁴ Por. W. Pokruszyński, *Uwarunkowania współczesnego bezpieczeństwa międzynarodowego*, Szczecino 2006, s. 12.

¹⁵ Szerzej: S. Pieprzny, *Ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego w prawie administracyjnym*, Rzeszów 2007, s. 14.

¹⁶ W. Fehler, *Bezpieczeństwo wewnętrzne współczesnej Polski. Aspekty teoretyczne i praktyczne*, Warszawa 2012, s. 9.

¹⁷ W. Pokruszyński, *Bezpieczeństwo narodowe u progu XXI wieku*, „Zeszyty Naukowe AON” 2008, nr 1970, s. 24.

pojęciowy, twierdząc, że bezpieczeństwo to „pewność istnienia i przetrwania, posiadania oraz funkcjonowania i rozwoju podmiotu”, wskazując jednocześnie, iż pewność ta to efekt braku zagrożeń (nie występują lub zostały zneutralizowane), ale też kreatywnej działalności podmiotu, mającej społeczny i zmienny charakter¹⁸.

Ów dualizm dostrzec można także w innej konfiguracji pojęciowej, gdzie bezpieczeństwo rozumiane jest w dwóch kontekstach:

1) wąskim (zwanym negatywnym), traktującym bezpieczeństwo jako brak zagrożeń, przez co priorytet przypisywany jest działaniom skierowanym na ochronę przed zagrożeniami;

2) szerszym (zwanym pozytywnym), traktującym bezpieczeństwo jako aktywne kształtowanie przekonania o możliwości rozwoju podmiotu dzięki świadomości o niezagrożonym przetrwaniu, posiadaniu podstawowych wolności i swobód niezbędnych dla rozwoju podmiotu¹⁹.

Jak wynika z powyższego, termin „bezpieczeństwo” w literaturze przedmiotu nie jest rozumiany jednolicie. Niewątpliwie jedną z przyczyn, na którą zwrócił uwagę m.in. Bernard Wiśniewski, jest „wieloaspektowość bezpieczeństwa związana [...] z subiektywną oceną zjawisk zachodzących wokół określonego podmiotu lub w nim samym”²⁰. Wydaje się, że nie bez znaczenia jest tu złożona natura bezpieczeństwa przejawiająca się w jego dychotomii (bezpieczeństwo jako stan i proces), co jest coraz częściej podnoszone w literaturze przedmiotu²¹.

Od 1996 roku, kiedy problem ten zauważył Jerzy Stańczyk²², do dzisiaj kwestia nadal pozostaje nierozwiązana, mimo narastającej intensywności badań w obszarze bezpieczeństwa²³. Podobny problem dotyczy definiowania terminu „zagrożenie bezpieczeństwa”²⁴.

O bezpieczeństwie państwa słów kilka

Nie bez znaczenia dla prezentacji kolejnych rozważań jest to, że celem działania państwa w zakresie bezpieczeństwa jest „kształtowanie takiej sytuacji, która mogłaby zapewnić realizację celów, wartości, aspiracji danego państwa czy społeczeństwa, jego trwałych, żywotnych interesów. Może to być osiągnięte przez eliminowanie źródeł i przyczyn konfliktów wewnętrznych i zewnętrznych”²⁵.

Ważne jest również to, że bezpieczeństwo państwa postrzegać można w wielu kategoriach. Jak więc rozumieć kategorie bezpieczeństwa państwa? W konsekwencji braku jednolitego

¹⁸ R. Zięba, *Wprowadzenie. Pozimnowojenny paradygmat bezpieczeństwa międzynarodowego* [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe po zimnej wojnie*, red. R. Zięba, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008, s. 16.

¹⁹ Patrz W. Fehler, op. cit., s. 9.

²⁰ B. Wiśniewski, *Pojęcie oraz typologie bezpieczeństwa i zagrożeń...*, s. 15.

²¹ Por. W. Fehler, op. cit., s. 7–10; L. F. Korzeniowski, *Podstawy nauk o bezpieczeństwie*, Warszawa 2012, s. 79–87; B. Wiśniewski, *Pojęcie oraz typologie bezpieczeństwa i zagrożeń...*, s. 12–18.

²² Szerzej: J. Stańczyk, *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Warszawa 1996, s. 16.

²³ Por. B. Wiśniewski, *System bezpieczeństwa państwa. Konteksty teoretyczne i praktyczne*, Szczytno 2013, s. 37–48; *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane problemy*, red. S. Sulowski, M. Brzeziński, Warszawa 2009, s. 12–16.

²⁴ Por. B. Wiśniewski, *System bezpieczeństwa państwa. Konteksty...*, s. 32–37, W. Fehler, op. cit., s. 14–28.

²⁵ W. Malendowski, *Pokój i bezpieczeństwo międzynarodowe* [w:] *Stosunki międzynarodowe*, red. W. Malendowski, Cz. Mojsiewicz, Wrocław 2000, s. 386.

zdefiniowania terminu „bezpieczeństwo” zauważyć daje się mnogość poglądów w zakresie próby opisanego pojęć „bezpieczeństwo zewnętrzne” i „wewnętrzne”.

I tak autorzy *Słownika terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, bezpieczeństwo zewnętrzne określają jako „stan osiągnięty w rezultacie działania organów państwa zmierzających do tworzenia jak najkorzystniejszego międzynarodowego otoczenia kraju i umacniania jego międzynarodowej pozycji, wizerunku i prestiżu”²⁶. Autorzy *Białej Księgi Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej* proponują natomiast, by termin ten oznaczał „transsektorowy obszar bezpieczeństwa, którego treść (cele, warunki, sposoby i środki) odnosi się do środowiska zewnętrznego (otoczenia) państwa”²⁷. Michał Brzeziński bezpieczeństwo zewnętrzne utożsamia z bezpieczeństwem narodowym, wskazując, że jest to „bezpieczeństwo indywidualnego państwa w stosunkach międzynarodowych, wyznaczające jego zagraniczną politykę bezpieczeństwa”²⁸. W podobnym kierunku idzie Witold Pokruszyński, stwierdzając, że pojęcie bezpieczeństwa zewnętrzne „dotyczy podmiotowych potrzeb oraz interesów państwa i można je uznać najogólniej za formę definicji bezpieczeństwa narodowego”²⁹. Jego zdaniem „istota bezpieczeństwa zewnętrznego sprowadza się głównie do polityczno-militarnych gwarancji dla państwa, które sprawiają, że nie stanie się ono obiektem napaści zbrojnej lub presji politycznej, gospodarczej, ideologicznej, kulturowej lub jeszcze innej”³⁰.

Zanim zostaną zaprezentowane rozważania dotyczące aspektów wewnętrznych i zewnętrznych bezpieczeństwa państwa, należy przytoczyć słowa Stanisława Kozieja, który uważa, że działania państwa związane z bezpieczeństwem sprowadzają się do „zapewnienia możliwości przetrwania i swobody realizacji własnych interesów w konkretnych warunkach poprzez wykorzystanie okoliczności sprzyjających (szans), podejmowanie wyzwań oraz przeciwdziałanie (zapobieganie i przeciwstawianie się) wszelkiego rodzaju zagrożeniom dla podmiotu i jego interesów”³¹. Należy w tym miejscu podkreślić, że „działania służące zapewnieniu bezpieczeństwa układają się zwykle w pewien dość skomplikowany system z zależnymi od siebie podsystemami. Oznacza to, że można wyselekcjonować różne zagrożenia oraz wynikające stąd różne systemy bezpieczeństwa. Mówi się także o bezpieczeństwie indywidualnym i zbiorowym [...] lub wewnętrznym i zewnętrznym. Oznacza to, że dotyczą one różnych dziedzin życia i działalności ludzkiej. Odzwierciedleniem tych uwarunkowań jest wyróżnianie różnych rodzajów bezpieczeństwa. W każdym jednak wypadku tworzenie systemu bezpieczeństwa ma na celu zmniejszenie ludzkich obaw i strachu przed tym, co niesie przyszłość”³².

Po tym wtrąceniu przejdźmy jednak do kolejnych prób identyfikacji typów bezpieczeństwa.

W literaturze przedmiotu bezpieczeństwo zewnętrzne kojarzone jest także z bezpieczeństwem międzynarodowym³³. Ryszard Zięba i Justyna Zając zauważają, że „jest ono wówczas

²⁶ *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, red. J. Kaczmarek, W. Lępkowski, B. Zdrodowski, Warszawa 2008, s. 22.

²⁷ *Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2013, s. 248.

²⁸ *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, red. S. Sulowski, M. Brzeziński, Warszawa 2009, s. 38–39.

²⁹ W. Pokruszyński, *Teoretyczne aspekty bezpieczeństwa*, Józefów 2010, s. 13.

³⁰ Ibidem.

³¹ S. Koziej, *Strategia bezpieczeństwa RP*, t. 2, *Polityka i strategia bezpieczeństwa państwa w XXI w.*, Warszawa 2004, s. 65.

³² J. Kaczmarek, A. Skowroński, *Bezpieczeństwo. Świat–Europa–Polska*, Wrocław 1998, s. 5.

³³ Por. M. Lisiecki, *Zarządzanie bezpieczeństwem publicznym*, Warszawa 2011, s. 28; W. Fehler, op. cit., s. 12.

rozumiane nie jako bezpieczeństwo zespołu państw, lecz jako zewnętrzne aspekty bezpieczeństwa pojedynczego państwa³⁴. Ich zdaniem w takiej sytuacji „termin «bezpieczeństwo zewnętrzne» (czy wąsko rozumiane «bezpieczeństwo międzynarodowe») bierze pod uwagę aspekty międzynarodowe, pomijając te powstające na terytorium państwa³⁵. Jeszcze inaczej bezpieczeństwo zewnętrzne definiuje Marek Lisiecki, określając je jako „stan równowagi osiągnięty w odniesieniu do zagrożeń mogących wystąpić z zewnątrz³⁶”.

Zasygnalizowany już wcześniej pluralizm pojęciowy w obszarze nauk o bezpieczeństwie daje o sobie znać i w tym przypadku. Niemniej jednak zauważalny jest wspólny mianownik w propozycjach rozumienia terminu „bezpieczeństwo zewnętrzne”. Odnosi się on do rozumienia bezpieczeństwa państwa w jego wąskim (negatywnym) znaczeniu w odniesieniu do jego środowiska zewnętrznego, jako ewentualnego źródła zagrożeń.

Z obszaru pojęcia „bezpieczeństwo” wyodrębnić należy także termin „bezpieczeństwo wewnętrzne państwa”. Analiza literatury przedmiotu wskazuje, że o ile termin „bezpieczeństwo” jest stosunkowo szeroko wyjaśniany, o tyle pojęciu „bezpieczeństwo wewnętrzne” przypisuje się znacznie mniej uwagi, przy jednoczesnym dość powszechnym jego użyciu.

Próbując dokonać interpretacji pojęcia „bezpieczeństwo wewnętrzne”, zauważyć należy, że występuje ono w polskim ustawodawstwie. W Konstytucji RP w art. 135 wskazano Radę Bezpieczeństwa Narodowego jako doradczy organ Prezydenta RP, m.in. w dziedzinie bezpieczeństwa wewnętrznego. Konstytucja nakłada także na Radę Ministrów (art. 146 ust. 4 pkt 7) obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego państwa³⁷. Termin ten występuje także w ustawie o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu, gdzie w art. 1 określa się, że celem powołania ABW jest ochrona bezpieczeństwa wewnętrznego państwa³⁸. Nie występuje jednak w polskim ustawodawstwie legalna definicja tego pojęcia.

Leszek F. Korzeniowski, rozważając problematykę bezpieczeństwa wewnętrznego, proponuje odnieść się do jednego z podziałów zagrożeń państwa na zewnętrzne i wewnętrzne, wskazując tam na źródło terminu „bezpieczeństwo wewnętrzne”. Za Marianem Cieślarczykiem podaje definicję terminu jako „stabilność i harmonijność danego organizmu bądź systemu³⁹”.

Szerszą definicję proponuje Bernard Wiśniewski, który twierdzi, że „bezpieczeństwo wewnętrzne państwa to stan uzyskany w efekcie spełniania przez państwo funkcji wewnętrznej realizowanej w ramach strategicznej polityki bezpieczeństwa przejawiający się ochroną:

- w ujęciu wąskim – porządku konstytucyjnego, bezpieczeństwa publicznego i bezpieczeństwa powszechnego;
- w ujęciu szerokim – porządku konstytucyjnego, życia i zdrowia obywateli, majątku narodowego przed bezprawnymi działaniami, a także skutkami klęsk żywiołowych i katastrof technicznych⁴⁰.

³⁴ R. Zięba, J. Zając, *Budowa zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego Polski. Ekspertyza*, Warszawa 2010, s. 9.

³⁵ Ibidem.

³⁶ M. Lisiecki, op. cit., s. 28.

³⁷ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78, poz. 483).

³⁸ Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu (Dz.U. 2002 nr 74, poz. 676).

³⁹ L. F. Korzeniowski, *Podstawy nauk o bezpieczeństwie*, Warszawa 2012, s. 89–90.

⁴⁰ B. Wiśniewski, *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa [w:] Bezpieczeństwo wewnętrzne RP w ujęciu systemowym i zadań administracji publicznej*, red. B. Wiśniewski, S. Zalewski, Bielsko-Biała 2006, s. 26.

Włodzimierz Fehler natomiast proponuje, by bezpieczeństwo wewnętrzne określić jako „zakotwiczony w porządku ustrojowym stan stosunków i procesów wewnątrz państwa, który, zapewniając skuteczną i harmonijną realizację interesów państwa i jego obywateli, jednocześnie tworzy potencjał zdolności do sprawnego diagnozowania i reagowania w przypadkach pojawiających się zagrożeń godzących w te interesy”⁴¹. Z kolei Maciej Świdorski proponuje określić bezpieczeństwo wewnętrzne jako „stan polityczno-administracyjny państwa, który gwarantuje jego obywatelom brak zagrożenia dla jego funkcjonowania, zapewnia spokój, poszanowanie porządku publicznego, jak również interesu publicznego, ochronę społeczności i każdego obywatela”⁴².

Także i tu, podobnie jak w przypadku pojęcia „bezpieczeństwo zewnętrzne”, zauważyć się daje wspólny mianownik działań dla przedstawionych propozycji. Wśród wielu propozycji można zatem przyjąć, że bezpieczeństwem wewnętrznym będzie pożądanym wewnętrznym stanem państwa⁴³, przejawiający się funkcją państwa mającą na celu zapewnienie jego właściwego funkcjonowania poprzez ochronę przed destabilizacją takich obszarów jak konstytucyjne prawa obywateli, a w tym bezpieczeństwo i porządek publiczny, bezpieczeństwo powszechne oraz porządek konstytucyjny.

Podsumowanie

Reasumując, należy stwierdzić, że „bezpieczeństwo państwa (często utożsamiane z bezpieczeństwem narodowym, głównie wtedy, gdy ma się na myśli państwo narodowe, takie jak choćby Polska⁴⁴) jest gwarantem stanu niezagrożenia, pewności i spokoju obywateli”⁴⁵. To część jego bytu i rozwoju określona stosunkiem potencjału obronnego i ochronnego do skali zagrożeń. To również „stan wywołujący przekonanie członków narodu o możliwości ich rozwoju będącego efektem braku zagrożeń zewnętrznych, wewnętrznych, jak też możliwości przeciwdziałania tym zagrożeniom, gdy one jednak wystąpią”⁴⁶. Należy jednocześnie zauważyć za Ryszardem Ziębą, że „oczywistością jest, że państwo stanowi nie tylko instytucję polityczną i politycznego uczestnika stosunków międzynarodowych, ale zarazem organizację swego społeczeństwa. Polityka bezpieczeństwa państwa musi więc zakładać ochronę i kształtowanie pewności istnienia, stanu posiadania (w tym tożsamości i dobrobytu), funkcjonowania i szans rozwoju własnego społeczeństwa (obywateli, narodu, czy narodów w państwie wielonarodowym, mieszkańców). Tak więc podmiotowy wymiar bezpieczeństwa państwa obejmuje również drugi jego człon, jakim jest

⁴¹ W. Fehler, op. cit., s. 32.

⁴² M. Świdorski, *Bezpieczeństwo wewnętrzne i jego uwarunkowania* [w:] *Bezpieczeństwo państwa. Wybrane problemy*, red. K. A. Wojtaszczyk, A. Materska-Sosnowska, Warszawa 2009, s. 58.

⁴³ Przyjąć należy, że „pożądanym stanem wewnętrznym państwa” wyrażony został w Konstytucji RP oraz innych aktach prawnych wydanych na jej podstawie, określających zarówno „pożądanym stanem” jak i obowiązki i zadania instytucji publicznych (także niepublicznych) w tym zakresie (przyp. autora).

⁴⁴ W. Jakubczak, *Żywotne kwestie dla współczesnej teorii bezpieczeństwa narodowego* [w:] *Wyzwania, szanse, zagrożenia i ryzyko dla bezpieczeństwa narodowego RP o charakterze wewnętrznym*, red. R. Jakubczak, B. Wiśniewski, Szczytno 2016, s. 16.

⁴⁵ R. Gwardyński, B. Kogut, A. Szela, op. cit., s. 99.

⁴⁶ B. Wiśniewski, *System bezpieczeństwa państwa. Konteksty teoretyczne i praktyczne*, Szczytno 2013, s. 43.

społeczeństwo”⁴⁷. Podkreślić należy, że spełnienie podstawowego obowiązku państwa wobec swoich obywateli, a więc zagwarantowanie mu bezpiecznej egzystencji, wymusza na nim racjonalne projektowanie polityki bezpieczeństwa, w ramach której budowany jest lub doskonalony system bezpieczeństwa państwa z wieloma, wynikającymi z jego złożoności podsystemami.

Taki system funkcjonuje w Rzeczypospolitej Polskiej, będąc „pochodną tradycji i kultury bezpieczeństwa, zmiennych w środowisku bezpieczeństwa oraz zobowiązań sojusznicznych i międzynarodowych”⁴⁸.

Bibliografia

- Bezpieczeństwo międzynarodowe po zimnej wojnie*, red. R. Zięba, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.
- Bezpieczeństwo państwa. Wybrane problemy*, red. K.A. Wojtaszczyk, A. Materska-Sosnowska, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2009.
- Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane problemy*, red. S. Sulowski, M. Brzeziński, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2009.
- Bezpieczeństwo wewnętrzne RP w ujęciu systemowym i zadań administracji publicznej*, red. B. Wiśniewski, S. Zalewski, Wyższa Szkoła Administracji w Bielsku-Białej, Bielsko-Biała 2006.
- Bezpieczeństwo w teorii i badaniach naukowych*, red. B. Wiśniewski B., Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2011.
- Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2013.
- Fehler W., *Bezpieczeństwo wewnętrzne współczesnej Polski. Aspekty teoretyczne i praktyczne*, Wydawnictwo ARTE, Warszawa 2012.
- Gwardyński R., Kogut B., Szela A., *Rzecz o ochronie zabytków w Polsce*, Wydawnictwo Szkoły Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej, Kraków 2017.
- Jakubczak R., Wiśniewski B. *Wyzwania, szanse, zagrożenia i ryzyko dla bezpieczeństwa narodowego RP o charakterze wewnętrznym*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2016.
- Kaczmarczyk B., Kogut B., *Bezpieczeństwo państwa (Dylematy i konsekwencje)*, Wydawnictwo Szkoły Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej, Kraków 2011.
- Kaczmarek J., Skowroński A., *Bezpieczeństwo. Świat–Europa–Polska*, ATLA 2, Wrocław 1998.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78, poz. 483).
- Korzeniowski L.F., *Podstawy nauk o bezpieczeństwie*, DIFIN, Warszawa 2012.
- Koziej S., *Strategia bezpieczeństwa RP, t. 2, Polityka i strategia bezpieczeństwa państwa w XXI w.*, Warszawa 2004.

⁴⁷ R. Zięba, *Treść i zakres pojęcia „bezpieczeństwo Polski”* [w:] *Bezpieczeństwo Polski, współczesne wyzwania*, red. S. Wojciechowski, A. Potyrała, Warszawa 2014, s. 19.

⁴⁸ *Bezpieczeństwo państwa. Dylematy i konsekwencje*, red. B. Kaczmarczyk, B. Kogut, Kraków 2011, s. 5.

- Lisiecki M., *Zarządzanie bezpieczeństwem publicznym*, Warszawa 2011.
- Masłow A. H., *Motywacja i osobowość*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2013.
- Pieprzny S., *Ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego w prawie administracyjnym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2007.
- Pokruszyński W., *Bezpieczeństwo narodowe u progu XXI wieku*, „Zeszyty Naukowe AON” 2008, nr 1970.
- Pokruszyński W., *Teoretyczne aspekty bezpieczeństwa*, Józefów 2010, s. 13.
- Pokruszyński W., *Uwarunkowania współczesnego bezpieczeństwa międzynarodowego*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2006.
- Prońko J., *Bezpieczeństwo państwa. Zarys teorii problemu i zadań administracji publicznej*, Wyższa Szkoła Administracji w Bielsku-Białej, Bielsko-Biała 2007.
- Prońko J., Wiśniewski B., *Zarządzanie kryzysowe w województwie w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń*, opracowanie niepublikowane, Warszawa 2003.
- Próba identyfikacji współczesnych zagrożeń dla bezpieczeństwa i porządku publicznego w Polsce*, red. K. Rajchel, Wyższa Szkoła Informatyki, Zarządzania i Administracji w Warszawie, Warszawa 2006.
- Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, red. J. Kaczmarek, W. Łepkowski, B. Zdrodowski, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2008.
- Stańczyk J., *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 1996.
- Stosunki międzynarodowe*, red. W. Malendowski, Cz. Mojsiewicz, ATLA 2, Wrocław 2000.
- Szacki J., *Historia myśli socjologicznej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002.
- Szałkowski A., *Rozwój personelu*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2002.
- Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu (Dz.U. 2002 nr 74, poz. 676).
- Wiśniewski B., *System bezpieczeństwa państwa. Konteksty teoretyczne i praktyczne*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2013.
- Wiśniewski B., Kowalski R., Koziół J., Szyłkowska M., *Bezpieczeństwo procesów decyzyjnych*, Obserwatorium Społeczne, TUM Wrocław 2018.
- Wiśniewski B., Koziół J., Falecki J., *Podjęmowanie decyzji w sytuacjach kryzysowych*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno.
- Wojciechowski S., Potyrała A., *Bezpieczeństwo Polski, współczesne wyzwania*, DIFIN, Warszawa 2014.
- Zięba R., Zajac J., *Budowa zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego Polski. Ekspertyza*, Warszawa 2010.
- Znamierowski C., *Szkoła prawa. Rozważania o państwie*, Wydawnictwo PAX, Warszawa 1988.

SUMMARY

Paweł Lubiewski

State security – reminiscences

Security, which constitutes one of the most complex areas of human existence, is a term which still lacks a uniformly developed definition. Undoubtedly, the increasingly complicated living environment of the modern human does not facilitate this task.

This paper attempts to address the problem of terminological complexity in the context of individual security of a person and in a more complex and therefore social dimension. It is primarily security in the social dimension that determines the formation of the state security plane and the creation and improvement of the mechanisms of the state security system.

Key words: security, state security, national security, national security systems.

Data wpływu artykułu: 16.12.2019 r.

Data akceptacji artykułu: 30.12.2019 r.